

**ALKOLÅS
I ALLA
SKOL-
SKJUTSAR
NU!**

IQ, rapport 2006:1

Sammanfattning

- Krav från föräldrar på alkolås i skolskjutsar. Det är enligt en aktuell attitydundersökning den viktigaste åtgärden för att stimulera fler att installera alkolås.
- På andra plats hamnar krav på alkolås vid offentliga upphandlingar.
- Också lägre skatt som kompenserar bilägarna för den extra kostnaden är en åtgärd som hamnar högt upp.

Mot den bakgrunden inleder nu IQ en kampanj tillsammans med buss- och taxinäringen för att få fler att göra mer. Vi vänder oss till branschen, men också till föräldrar, politiker och andra berörda.

Nu utrustas många taxibilar och bussar med alkolås. De som tar dessa initiativ är hjältar i vardagen. Det handlar om Westin buss, Uppsala Taxi, Dalabuss och många, många andra företag som väljer att inte invänta lagkrav.

Fortfarande är det dock bara en tredjedel av alla kommuner som har alkolås i något av de särskilda fordon som används för skolskjuts. Hur åker ditt barn till skolan i dag?

Inledning

Barn som åker skolskjuts måste kunna åka tryggt och säkert till och från skolan. Det är ett självklart krav. Det handlar om cirka 250 000 grundskoleelever som åker skolskjuts varje dag.

Men samtidigt vet vi att det händer att de åker med rattfulla skolskjutsare. Media rapporterade om en alkoholpåverkad busschaufför som med bussen full av skolelever fastnade i en rutinkontroll i Piteå. Och vid en nykterhetskontroll utanför Centralskolan i Märsta stoppades en skolskjuts med en taxiförare som var påverkad av alkohol. Alla skolbussar i Sigtuna kommun utrustades med alkolås till vårterminsstarten, som en följd av att två chaufförer tidigare tagits för rattfylla.

Alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat och därmed har alkohol i samband med trafik blivit allt vanligare. Detta påverkar trafiksäkerheten negativt. Varje dag beräknas över 16 000 förare köra alkoholpåverkade. Av de bilförare som dödas i trafikolyckor är 29 procent alkoholpåverkade. Dödskraschen på E65 den 19 oktober 2004 fick stor uppmärksamhet. Den ungerske lastbilschauffören som hade festat på färjan mellan Sassnitz och Trelleborg gjorde en u-sväng på motorvägen. Fem personer dog i olyckan.

Det är alltså angeläget att alkolås installeras i så många skolskjutsfordon som möjligt, så snart som möjligt. Och utvecklingen går åt rätt håll, det talar tidningsrubriker också om:

- Göteborgs-Posten den 11 februari 2006: Det kostar cirka 2,5 miljoner kronor att utrusta Alingsås kommuns samtliga fordon med alkolås. Tekniska nämnden ser positivt på förslaget.
- Stockholms Fria Tidning den 23 januari 2006: Haninge kommuns fordon utrustas med alkolås.
- Borås Tidning den 6 mars 2006: Lyckat försök kan ge alkolås i alla skolskjutsar.
- Vimmerby Tidning den 14 mars 2006: Alkolås i bussarna i Kinda.

Vardagens hjältar

De företag och kommuner som har tagit ställning för alkolås i alla skolskjutsar, trots att det ännu inte finns någon lag som kräver det, är hjältar i vardagen. Därför lyfts de fram i en alkolåskampanj i samarbete med Svenska Taxiförbundet och Bussbranschens Riksförbund som ska inspirera fler att göra mer.

Klisterdekalering till taxibilar och bussar har tagits fram. I en utomhuskampanj och i helsidesannonser presenteras kravet på alkolås i alla skolskjutsar nu.

Det är värt att poängtera att utvecklingen drivs framåt av många olika aktörer. Hit hör MHF (Motorförarnas Hälnykterhetsförbund), Vägverket, Sveriges Kommuner och Landsting, alkolåsutredare, Sveriges Trafikskolors Riksförbund (STR), NTF (Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande), Svenska Lokaltrafikföreningen (SLTF) och – självklart – branschen.

Svenskar folket har åsikter som kommer till uttryck, om alkohol och trafik

Alkohol i trafiken är en fråga som engagerar.

I en undersökning (bilaga 1) som genomfördes under veckorna 5-8 av Xtreme Nordic AB på IQ:s uppdrag¹, fick män och kvinnor mellan 15 och 65 år frågor om bland annat trafik och alkohol. Svaren ger en tydlig bild:

Nolltolerans ska tillämpas när det gäller trafik och alkohol

Ja	95 procent
Nej	3
Vet ej	1

Gränsen för rattonykterhet bör sänkas till noll promille

Ja	76 procent
Nej	19
Vet ej	4

Och av dem som svarade att de nyligen hade diskuterat med någon om alkohol (47 procent) så hade det oftast handlat om trafiken.

På frågan om de hade agerat för att förhindra konsumtion, till exempel sagt till en person att avstå, så svarade visserligen en majoritet nej, men påfallande många hade ändå gjort det (39 procent). Och då handlade det oftast om trafiken.

¹ Trackingen är telefonbaserad. 500 personer har tillfrågats. Det är ett slumpmässigt urval på hushåll där vi har frågat efter den person som senast fyllde år. Om den personen inte kan svara görs upp till tio försök innan det räknas som bortfall. Urvalet är gjort på riket och är representativt fördelat på ålder, kön och region.

Fler kontroller, tuffare straff och fler alkolås

IQ frågade, i en undersökning (se bilaga 2) som genomfördes av Xtreme Nordic AB², hur viktiga olika åtgärder skulle vara för att minska rattfylleriet. Åtgärderna skulle bedömas på en femgradig skala där högsta poäng markerar att åtgärder är mycket viktig.

Toppbetyget 4,3 fick följande förslag:

- fler stickprovskontroller bland yrkesförare (arbetsgivare)
- fler alkoholkontroller (polis)
- att straffet för rattfylleri skärps
- fler alkolås
- att bilen beslagtas om du kör rattfull

Också övriga föreslagna åtgärder bedömdes som angelägna:

- att ersättningen från trafikförsäkringen försämras om du skadas när du har kört rattfull (3,9)
- ytterligare information om rattfylleriets konsekvenser (3,8)
- en lag som ger oss skyldighet att ingripa för att förhindra rattfylleri (3,6)

Och man har många, många idéer om hur vi snabbast kan öka användandet av alkolås.

Den viktigaste åtgärden är krav från föräldrar på alkolås i skolskjutsar, som 76 procent av de tillfrågade tror kommer att stimulera fler att installera alkolås.

² Undersökningen är gjord i Xtreme Nordic:s Internetpanel som är rekryterad via webb och telefon. Panelisterna är Internetanvändare som kopplar upp sig minst en gång per vecka. 500 personer har tillfrågats.

Andra viktiga åtgärder är lagstiftning, krav på biltillverkare, ekonomisk stimulans i form av bidrag eller avdrag, och informationsinsatser:

- *Lagstifta om obligatoriskt alkolås.*
- *Genom att det finns i bilarna redan när man köper dem.*
- *Sätta press på biltillverkarna.*
- *Att de redan finns installerade i nya bilar.*
- *Att det helt enkelt blir "standard" precis som bilbälte.*
- *Minska kostnaderna, finansierat av högre böter för rattfylleri.*
- *Genom skattelättnader på alkolås samt mer direkt information.*
- *Införa det som lika "obligatoriskt" som krockkudde.*
- *Reducerad försäkringspremie.*
- *Göra mer reklam. Många vet nog inte hur det fungerar.*
- *Bredare kampanj om fördelarna.*
- *Genom att normalisera alkolås användandet på olika sätt, ex genom reklamsatsning osv.*
- *Jag tycker att man ska dricka mindre.*

Alkolås

Alkolås bygger på en teknik som gör att bilen inte går att starta om det finns alkohol i förarens utandningsluft.

Alkolåset är en teknisk anordning som är kopplad till bilens tändningssystem. Före start av fordonet måste föraren blåsa i ett munstycke och utandningsluften kontrolleras. Finns det alkohol över den lagliga gränsen, 0,2 promille i utandningsluften går motorn inte att starta.

I Sverige har vi en promillegräns på 0,2 promille för rattfylleri. Gränsen för grovt rattfylleri går vid 1,0 promille.

Alkolås i alla bilar skulle rädda mer än 100 liv årligen. Dessutom skulle samhället spara sex miljarder kronor. Det framgår av alkolåsutredningens delbetänkande som enmansutredaren Karin Svensson Smith lade fram.

Lagstiftning om alkolås i alla taxibilar, bussar och lastbilar – totalt skulle det enligt alkolåsutredningen beröra knappt 468 000 fordon.

För alkolås avsedda att användas antingen vid kvalitetssäkring av transporter eller för privat bruk, finns inga formella krav. Vägverket har emellertid tagit fram en PM angående krav på alkolås för användning vid kvalitetssäkring av transporter eller för privat bruk.

MHF har ett konsumentupplysningsansvar gällande alkolås. På webbplatsen finns produkttester, www.mhf.se.

Allt fler skolskjutsfordon har alkolås

Bara en tredjedel av alla kommuner har alkolås i något av de särskilda fordon som används för skolskjuts. Fler kommuner är dock på god väg med att inleda upphandlingar av den nya tekniken.

I en undersökning som Sveriges Kommuner och Landsting nyligen har gjort, anger cirka 28 procent av kommunerna att det finns alkolås i något av deras särskilda skolskjutsfordon. Dessa kommuner listas i bilaga 3.

Många elever åker skolskjuts med den vanliga kollektivtrafiken och även där ökar antalet alkolås. Svenska Lokaltrafikföreningen uppskattar att det är cirka 525 bussar som har den nya tekniken.

I höstas satte till exempel TK Buss i Kisa och Kinda Trafik i Björkfors in alkolås i bussarna som skolbarn. Nu har de båda bussbolagen alkolås i samtliga bussar och Connex åtta bussar i Kinda har sedan två veckor alkolås i sina bussar.

Om IQ

IQ-initiativet AB (IQ) är ett dotterbolag till Systembolaget, som lyfter fram projekt, goda exempel, som ska inspirera fler att göra mer för att minska alkoholrelaterade problem.

IQ vill på lång sikt åstadkomma en förändring i normerna kring hur och när alkohol konsumeras. I det korta perspektivet vill vi att så många som möjligt blir inspirerade av de IQ-projekt som vi lyfter fram.

Syftet är att skapa nytt fokus i alkoholfrågan genom att få fler människor att fundera över attityder och beteenden kring alkohol, något som ska bidra till att minska alkoholkonsumtionen och därigenom också alkoholskadorna.

IQ vill poängtera - och vinna gehör för - att det finns sammanhang som ska vara helt alkoholfria nämligen trafik, arbete, ungdom och graviditet.

IQ-projekt med alkolås per 060322

Nr3	Green Cargo
Nr11	Westin Buss
Nr29	Sveriges Trafikskolors Riksförbund (STR)
Nr30	Smålandsbussen
Nr38	Schenker
Nr39	Värmdö Taxi
Nr52	Dalabuss
Nr53	Ramkvilla Buss
Nr54	Taxi Uppsala
Nr56	Taxi Stor & Liten
Nr57	DHL
Nr58	Pite Taxi
Nr60	Hallens Buss
Nr61	Vadstena Buss
Nr62	Sirius Taxi
Nr63	Karlstadsbuss
Nr64	Östgötatrafiken

Bilaga 1

Attitydundersökning – om alkohol i samband med trafik, ungdom, graviditet och arbete

Det finns några sammanhang som ska vara helt alkoholfria, i trafiken, ungdomar, på arbetet samt när man är gravid.

Nolltolerans ska tillämpas när det gäller trafik och alkohol.

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	95	96	95	94	97
Vet ej	1	0	2	2	1
Nej	3	4	3	5	2

Gränsen för rattonykterhet bör sänkas till noll promille.

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	76	70	83	75	78
Vet ej	4	3	6	6	3
Nej	19	28	10	18	18

Arbetsplatser ska vara alkoholfria.

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	92	89	94	91	92
Vet ej	3	4	2	3	3
Nej	5	7	3	6	5

Man ska inte bjuda på/ge bort alkohol till kunder och kollegor.

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	42	36	48	40	45
Vet ej	16	10	21	14	18
Nej	42	53	31	46	37

Barn under 18 år ska inte dricka alkohol.

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	78	77	80	72	85
Vet ej	4	5	4	7	2
Nej	17	19	16	22	13

Alkohol i samband med graviditet är ohälsosamt/oacceptabelt.

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	92	91	93	93	92
Vet ej	4	5	4	3	5
Nej	3	3	3	4	3

Har du nyligen diskuterat med någon om alkoholfri trafik, ungdomar, på arbetet eller när man är gravid?

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	47	41	52	48	46
Nej	53	59	48	52	54

Vilka av områden har du diskuterat? (Multi)

bas de som svarat Ja i Q5

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Trafiken	57	52	62	48	68
Ungdomar	36	32	40	31	43
Arbetet	24	31	18	15	31
Graviditet	38	36	39	48	28

Har du agerat för att förhindra konsumtion i något av dessa sammanhang, t ex sagt till en person att avstå?

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Ja	39	38	41	35	44
Nej	61	62	59	65	56

Inom vilka områden har du agerat?

bas de som svarat Ja i Q6

	Alla	Man	Kvinna	15-40	41+
Trafiken	66	66	65	70	62
Ungdomar	38	38	39	27	46
Arbetet	17	22	13	10	22
Graviditet	14	10	18	14	15

Attitydundersökning – om alkoholås

Hur viktigt tror du att följande åtgärder skulle vara för att minska rattfylleriet:

	Alla	Man	Kvinna	15-30	31-60
fler alkoholås	80	74	86	79	81
att straffet för rattfylleri skärps	81	75	88	80	83
att ersättningen från trafikförsäkringen försämras om du skadas när du har kört rattfull	65	60	69	62	67
fler alkoholkontroller (polis)	82	79	84	81	83
fler stickprovskontroller bland yrkesförare (arbetsgivare)	82	77	87	79	84
att bilen beslagtas om du kör rattfull	80	73	87	72	88
en lag som ger oss skyldighet att ingripa för att förhindra rattfylleri	53	46	59	52	53
ytterligare information om rattfylleriets konsekvenser	60	57	62	56	63

Hur viktigt tror du att följande åtgärder är för att stimulera fler att installera alkoholås:

	Alla	Man	Kvinna	15-30	31-60
lägre skatt som kompenserar bilägarna för den extra kostnaden	70	68	71	70	69
krav på alkoholås vid offentliga upphandlingar	73	72	74	68	77
krav från föräldrar på alkoholås i skolskjutsar	76	73	80	70	82
en fond för stimulans av installation av alkoholås i fordon som används yrkesmässigt	55	49	62	52	58
att förmånsbeskattning av alkoholås tas bort	66	66	66	57	73

Bilaga 3

Exempel på kommuner som har eller snart kommer att ha alkolås i många eller samtliga taxi- eller bussfordon för särskild skolskjutstrafik. Cirka 200 kommuner av 290 har svarat på enkäten. Det kan därför finnas flera kommuner än dessa exempel som har alkolås i fordon avsedda för skolskjutsar. Undersökningen är gjord av Sveriges Kommuner och Landsting och presenterades i mars 2006.

Arvidsjaur	Linköping
Arvika	Nacka
Bollebygd	Orsa
Botkyrka	Strängnäs
Danderyd	Sundbyberg
Eda	Surahammar
Enköping	Tidaholm
Falkenberg	Trollhättan
Filipstad	Täby
Forshaga	Umeå
Gislaved	Uppsala
Gävle	Vadstena
Hagfors	Vaggeryd
Höör	Värmdö
Jönköping	Älvsbyn
Karlsborg	Ängelholm
Kristianstad	Örebro